

Klockargården

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2 samt förundersökning i avgränsande syfte av gravfältet RAÄ Västerhaninge 201:2, Västerhaninge socken, Haninge kommun, Stockholms län

Göran Wertwein

Klockargården

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2 samt förundersökning i
avgränsande syfte av gravfältet RAÄ Västerhaninge 201:2,
Västerhaninge socken, Haninge kommun,
Stockholms län

Omslagsbild: Till vänster syns den äldre skolbyggnaden som så småningom ersattes av en större skola (byggnaden till höger). Foto: Arkeologistik.

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Kulturmiljö	8
Syfte och metod	10
Resultat	10
<i>Arkivsökning</i>	10
<i>Etapp 1 - fältinventering</i>	10
<i>Etapp 2 och förundersökningen</i>	10
Diskussion	13
Referenser	14
Arkiv	14
Administrativa uppgifter	15

Figurförteckning

Figur 1. Utredningsområdets läge markerat på Terrängkartan, skala 1:25 000.	6
Figur 2. Utrednings- och förundersökningsområdet markerat på Fastighetskartan, skala 1:10 000.	7
Figur 3. Gravfältskarta från 1854.	9
Figur 4. Anläggning 4.	11
Figur 5. Anläggning 6-9.	11
Figur 6. Anläggning 14.	11
Figur 7. Anläggning 15.	11
Figur 8. Anläggning 16-18.	11
Figur 9. Anläggning 19-20.	11
Figur 10. Anläggning 24.	12
Figur 11. Anläggning 25.	12
Figur 12. Klumpstenarna A29 och A30.	12
Figur 13. Anläggning 32.	12
Figur 14. Anläggning 33.	12
Figur 15. Asfalterad basketplan.	13
Figur 16. Infartsparkering.	13

Bilagor

Bilaga 1. Schakt- och anläggningsplan.	17
Bilaga 2. Påträffade gravar kontra gravfältsplan.	18
Bilaga 3. Schakttabell.	19
Bilaga 4. Anläggningstabell.	23

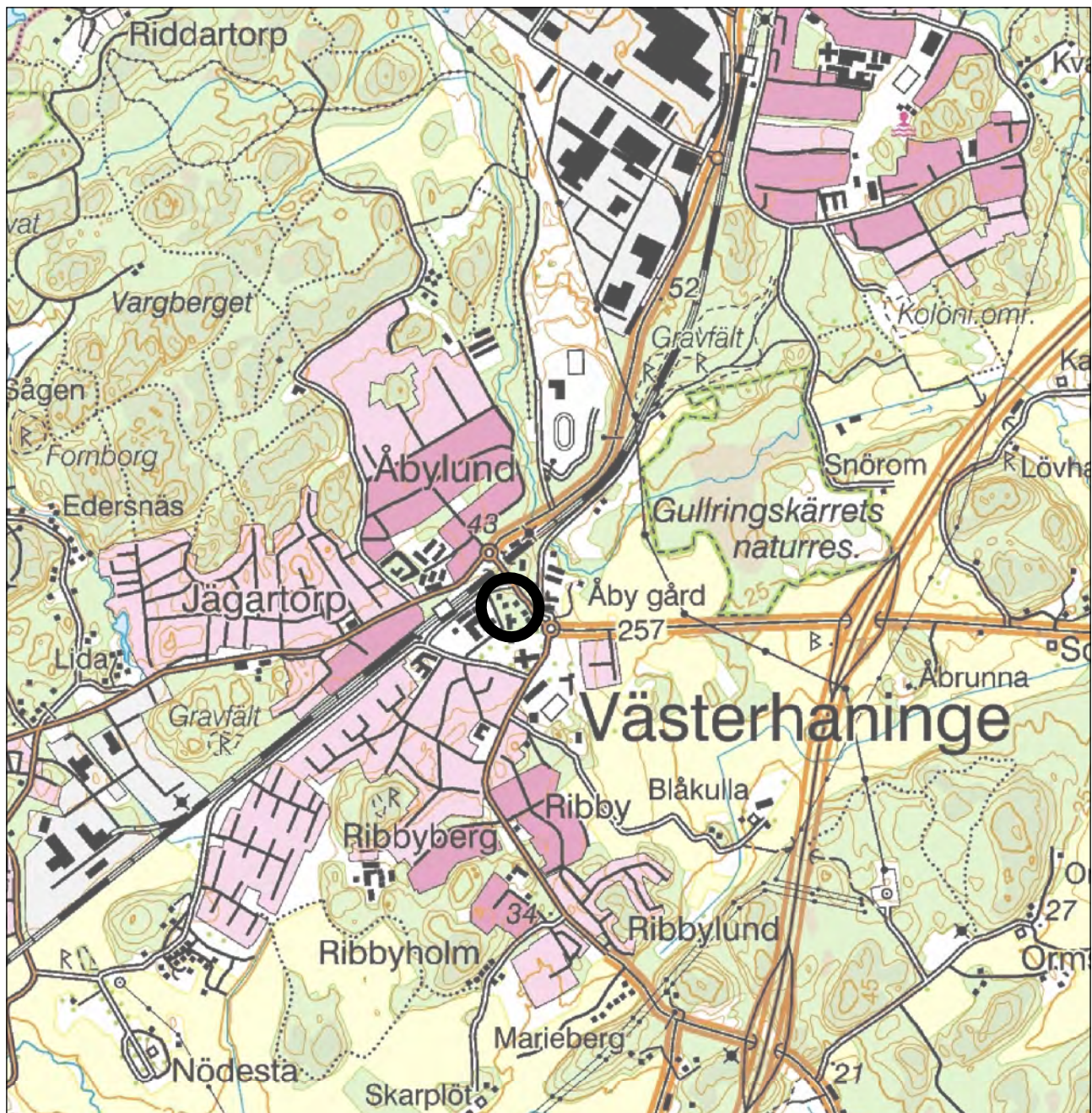

Fig 1. Utrednings- och förundersökningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:25 000.

dessa fanns i princip inget kvar ovan mark idag att se. Förundersökningens schaktning kunde påvisa att man i modern tid planerat stora delar av berörda fastigheter där överbyggnader och resta stenar avlägsnats, men schaktningen kunde även visa att ett stort antal anläggningar fortfarande finns kvar under markytan. Utifrån resultatet från schaktningen tillsammans med gravfältskartans redovisning av anläggningar presenteras en ny utbredning av Västerhaninge 201:2.

Bakgrund

Haninge kommun arbetar med planläggning för förtätning av bostäder inom fastigheterna Åby 1:31, 1:140 och del av Ribby 1:421. Planområdet är ca 1,6 hektar stort och inom området finns gravfältet RAA Västerhaninge 201:2.

Länsstyrelsen i Stockholms län beslutade att Arkeologistik skulle genomföra en arkeologisk utredning inom angivet området enligt 2 kap 11 § Kulturmiljölagen (1988:950) samt en förundersökning i avgränsande syfte av gravfält Västerhaninge 201:2 (Lst, dnr 43112-30893-2015, beslutsdatum 2015-10-16).

Arkeologistik AB utförde det arkeologiska fältarbetet under fyra dagar i november 2015. Uppdragsgivare var Haninge kommun.

Kulturmiljö

Undersökningsområdet ligger omedelbart öster om parkeringen till Västerhaninge centrum, ca 40 m.ö.h. Idag finns det fyra byggnader inom området. Dessa utgörs dels av en större träbyggnad som idag är en fritidsgård (men som tidigare fungerat som skola), dels en mindre träbyggnad norr om fritidsgården som idag rymmer privatbostäder och hemslojdslokaler. Även denna byggnad har tidigare fungerat som skola. Utöver dessa finns en trälada öster om fritidsgården samt ett privat boningshus syd-öst om fritidsgården.

Västerhaninge 201:2 ligger i en trakt som är rik på fornlämningar från stenålder till nutid (för en närmare områdesbeskrivning hänvisas framförallt till Lloyd-Smith

mfl 2002 och Äija 1993), men här nedan beskrivs kort de arkeologiska insatser som har berört gravfältet och närliggande lämningar.

Kort överblick

Närområdet runt det nu aktuella området rymmer många fornlämningar av samma karaktär som det nu berörda gravfältet (t.ex. Västerhaninge 201:1, 201:3, 201:4, 208:1, 209:1, 210:1, 215:1-2 och 220:1). Många av dessa har i stor utsträckning över tid berörts av arkeologiska/antikvariska insatser.

Redan år 1854 karterades Åbygravfältet till att omfatta ett tjugotal synliga stensättningar och 100 resta stenar (fig 3). Gravfältet karterades igen 1858. Det finns uppgifter från 1860-talet av G. Upmark om att ett flertal resta stenar stod farligt i en täktgrop intill skolan (täktverksamhet var förbjudet men bedrevs ändå). Upmark uppger även att det norr om kyrkan, vid skolhuset, ska ha funnits en tings- och offerplats (Upmark 1869 (1977), s 26). År 1897 skriver G. Westrin bl.a. att fem halsringar av brons (vridna tenar med knäppen) påträffades nära skolan (Äijä 1985, 1993). Under 1937 påträffades delar av ett lerkärl, skära, nål och syl nära det dåvarande lönebostället vid Åbygravfältet och under 1953 undersöktes ett par gravar i samma område (ATA inv.nr 24936/dnr 1546). År 1952 påträffades en grav, där man vid markarbete/trädgårdsarbete lyft på en sten med flat sida. Under denna framkom brända ben, krukskärvor samt en skära av järn. Arrendator Hedén gav en av krukskärvorna samt skäran till Västerhaninge Folkhögskola som senare lämnade dem till Riksantikvarieämbetet (ATA inv.nr 24936/dnr 003163). Intill den större skolbyggnaden inom Västerhaninge 201:2 undersöktes 1953 och 1954 två stensättningar av, i nämnd ordning, Moberg och Nordström (Moberg 1953, Äijä 1985, 1993, ATA 002753, ATA inv.nr 24936/dnr 004613).

I samband med omläggning av viadukten över Nynäsbanan och breddning av riksväg 73 1959 undersöktes sju runda stensättningar, en tresidig stensättning och 16 resta stenar samt ytterligare 15 anläggningar utan ovan mark synliga attribut inom Västerhaninge 209:1 (Äijä 1985, Rapport dnr 4736/60).

En undersökning gjord av Elfstrand år 1983 kunde påvisa att utbredningen av Västerhaninge 201:2 var större mot söder än vad som då var känt. Han under-

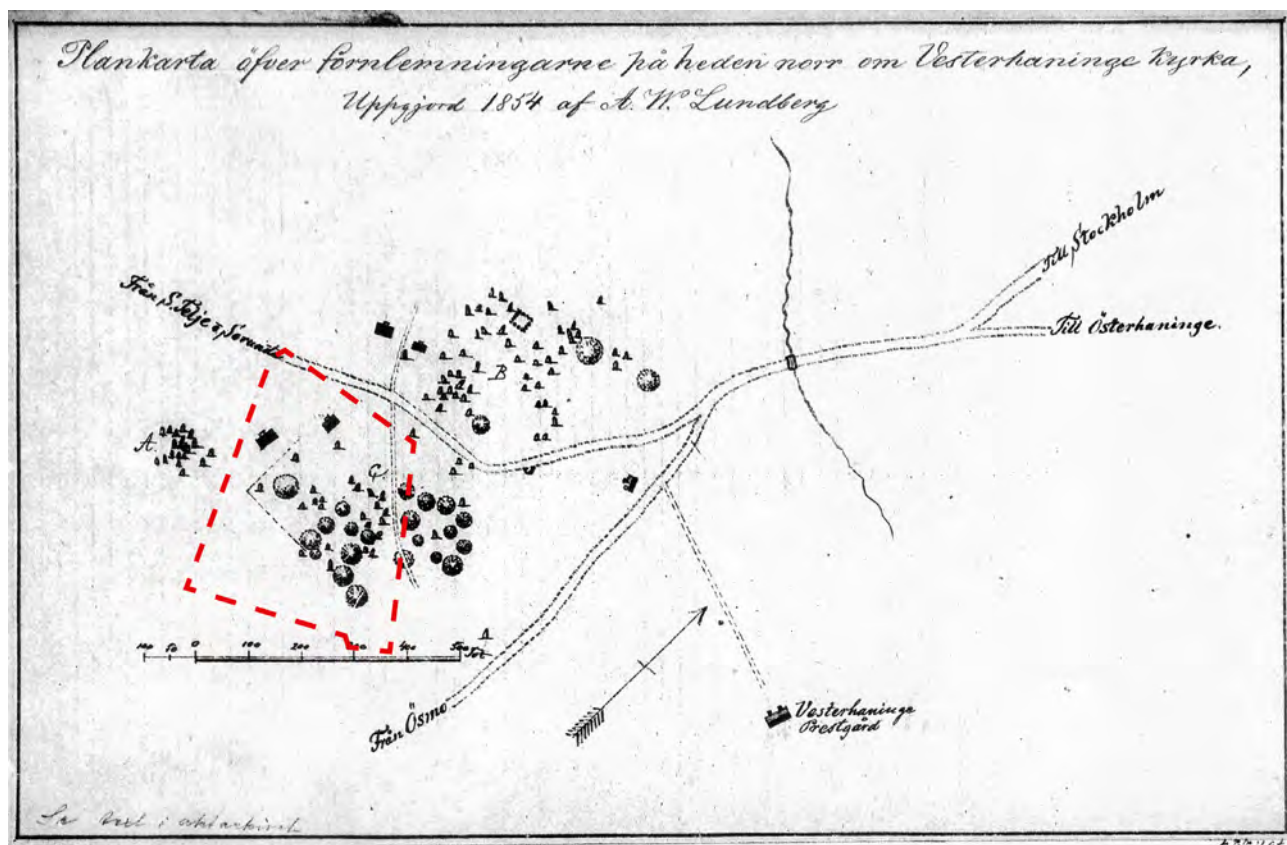

Fig 3. Gravfältskarta från 1854 med nu aktuellt område markerat med röd streckad linje.

sökte då ett antalstensättningar inom Västerhaninge 201:4 strax norr om församlingshemmet (Elfstrand 1987, Äijä 1985).

Under 1982-83 undersöktes 219 anläggningar inom Västerhaninge 201:1 med anledning av uppförande av ett mormontempel. Gravtyper (tex blockgravar, en domarring, trekantiga och rektangulärastensättningar m.m.), daterbara fynd samt ^{14}C -prover visade att gravfältet hade varit i bruk från ca 400 f.Kr. – 400 e.Kr. (Äijä 1985, 1993).

Under 1985 provundersöktes en smal remsa utmed bilvägen inom östra delen av Västerhaninge 201:2. Man påträffade då bl.a. enstensättning, en sotfläck och två nedgrävningar av oklar karaktär (Äijä 1985). Samma år genomfördes en kontroll vid kabelnedläggning utmed Kyrkvägen intill Västerhaninge Centrums parkering. Man ville då bl.a. försöka konstatera om de resta stenar (Västerhaninge 202:1) som dokumenterades vid inventeringen 1981, men som nu var borta pga bygandet av centrumet, utgjorde en sammanhängande del till Västerhaninge 201:2 i öster. Tyvärr var ytan under parkeringsplatsen avbanad vilket försvårade en sådan bedömning, men antagandet kvarstod (Äijä 1993:10).

Under 1998 påbörjades utredningar följt av förundersökningar och slutundersökningar av en yta direkt öster om Tempelvägen (50 m öster om nu aktuell yta). Denna yta visade sig innehålla ett stort antal gravar som bedömdes ha ingått i Åbygravfältet (Lloyd-Smith 2002, Wikborg 1998a och b).

Fornlämning Västerhaninge 201:3 bestod enligt 1951 års inventering av flera otydliga förhöjningar, men dessa kunde inte återfinnas vid revideringsinventeringen 1981. Man antog att de försvunnit vid byggnation av vägar och bebyggelse (FMIS). Västerhaninge 210:1, 215:1-2 och 220:1 utgörs av resta stenar belägna norr om järnvägen. Några står förmodat ej i ursprungligt läge medan andra ej går att återfinna.

Karin Äije såg det ovan beskrivna komplexet av forn lämningar som ett sammanhängande stort gravfält (Åbygravfältet) med minst 2000 gravar. Gravfältet har blivit föremål för ett flertal insatser och ingrepp över tid. Därtill har lämningarna uppsplittrats av vägar, järnväg och husbyggnationer på platsen. De arkeologiska undersökningarna har visat på ett varierat gravfält med ett tjugotal olika yttre gravskick, typiskt för den äldre järnåldern (Lloyd-Smith mfl 2002).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om det fanns tidigare ej registrerade fornlämningar inom utredningsområdet och den arkeologiska förundersökningen skulle avgränsa gravfältet Västerhaninge 201:2, i huvudsak mot väster och söder.

Arbetet har innefattat arkiv- och kartstudier samt fältinventering. Arkiv- och kartstudierna begränsades till Antikvarisk-topografiska arkivet, Lantmäteriets digitala kartarkiv och Fornminnesregistret/FMIS. Äldre kartografiskt material har delvis rektifierats. Påträffade lämningar dokumenterades med foto, i text och mättes in med RTK-gps.

I enlighet med äldre beskrivningar har gravfältet bl.a. rymt ett stort antal resta stenar och gravhögar som idag inte är synliga (se FMIS). Detta medförde att tämligen många sökschakt planerades att grävas med maskin. Schaktningen skulle påbörjas utifrån synliga lämningar vilket har medfört att schaktningen startade en bit inom fornlämningsbegränsningen. Schakten lades igen efter avslutat fältarbete.

Resultat

Nedan finns översiktliga beskrivningar av schakt och påträffade anläggningar. För en närmare beskrivning av dessa hänvisas till bilagorna (bil 2 och 3).

Arkivsökning

Vid studien av de historiska kartorna kunde en översiktlig information erhållas vad gäller markanvändning över tid inom berört område. På en karta från 1699 kan man se att området utgjordes av skogsmark och att en väg löpte i NV-SO riktning genom terrängen (LMS A120-50:1). En gravfältskarta från 1854 visar ett stort antal gravar och resta stenar inom och i närområdet kring aktuell yta (ATA akt 3514).

Häradskartan från 1901-06 visar två byggnader varav den norra har samma läge som dagens hemslöjdsbyggnad (se *Kulturmiljö*). Från byggnaden löpte en allé rakt mot söder ner till kyrkan. Väster om allén var marken uppodlad medan den östra sidan fortsatt utgjordes av skogsmark. Man kan på kartan läsa att den norra byggnaden fungerade som skola (RAK J112-67-5).

På det ekonomiska kartbladet från 1951 kan man se att skolbyggnaden nu ersatts av en större skolbyggnad - det hus som idag fungerar som fritidsgård. Markanvändningen är i stort densamma som på Häradskartan (RAK J133-10i1g53).

Etapp 1 - fältinventering

Vid inventeringen framkom totalt åtta objekt (A1-2, A5, A13, A27-30). Dessa utgjordes av sex diffusa förhöjningar i den i övrigt plana markytan vilka tolkades kunna vara rester efter gravöverbyggnader (A1, A2, A5, A13, A27, A28) och två klumpstenar som tolkades kunna utgöra gravmarkeringar (A29, A30). För att kontrollera om det rörde sig om gravöverbyggnader schaktades delar av A1 och A2 fram vid förundersökningen (bil 1). Det kunde då konstateras att det rörde sig om gravar varför övriga förhöjningar, som okulärt liknade A1 och A2, inte provundersöktes.

Etapp 2 och förundersökningen

Schakt grävdes med maskin, dels inom den i FMIS utpekade gränsen för Västerhaninge 201:2 och dels på resterande ytor inom aktuellt område. Ytor som undantogs från schaktning utgjordes dels av en väg- och parkeringsyta och en liten asfalterad basketplan direkt öster om fritidsgården, dels av en infartsparkering sydväst om byggnaden.

Ett stort antal anläggningar kunde påvisas i schakten men även ett mindre antal som var synliga utanför schakten ovan mark.

Schakt - kort beskrivning

Tjugonio schakt grävdes vid utredningen och förundersökningen varav 13 st låg inom Västerhaninge 201:1 (S1-5, 7, 9, 10, 19-23). Några schakt visade att delar av ytan nivellerats för att göra marken plan. På vissa ställen var marklagren avschaktade ner till "steril" nivå (t.ex. S9, 17, 20, 29) men generellt verkar man ha avlägsnat gravarnas överbyggnader då stenpackning är på många ställen kunde påvisas under den plana markytan (S6-8, 10, 12, 14, 18, 21-23). På andra platser var marken utfylld med upp till 0,55 meter tjocka sand- och jordlager varunder den ursprungliga markytan vidtog.

Anläggningar - kort beskrivning

Totalt påträffades 32 anläggningar vid schaktningen. De registrerade kategorierna utgjordes av gravar (A4,

Fig 4. Anläggning 4, foto Arkeologistik.

Fig 5. Anläggning 6-9, foto Arkeologistik.

Fig 6. Anläggning 14 (eagerav). Notera hur tunt jord- och vegetationsskiktet är över kantkedjan och ekern, foto Arkeologistik.

Fig 7. Anläggning 15, foto Arkeologistik.

Fig 8. Anläggning 16-18, foto Arkeologistik.

Fig 9. Anläggning 19-20, foto Arkeologistik.

Fig 10. Anläggning 24, foto Arkeologistik.

Fig 11. Anläggning 25, foto Arkeologistik.

Fig 12. Klumpstenarna A 29 syns i bakgrunden och A 30 i förgrunden, foto Arkeologistik.

Fig 13. Anläggning 32, foto Arkeologistik.

Fig 14. Anläggning 33, foto Arkeologistik.

6-8, 10, 12, 14, 15, 22, 24, 31-33), stolphål (A9, 16-19, 25, 34-39), sopgropar (A3, 11, 21, 23, 26, 40) och en trädgårdsanläggning (A20).

Gravanläggningarnas typer var urnegrop/urnebrandgrop? (A4), stensättning (A6, 10, 12, 14, 24, 31-33) och grop/fundament för rest sten (A7-8, 15, 22) (fig 4-7, 10-14). Det finns dock svårigheter att peka ut vad som är/kan vara fundament efter resta stenar, men då den tidigare omnämnda gravfältskartan från 1854 (se kapitlet *Kulturmiljö*) redovisade förekomst av ett stort antal resta stenar inom fornlämningen görs ändå sådana bedömningar. I övrigt syntes de framschaktade delarna av gravarna som flacka stenpackningar. Undantag var A33 som endast utgjordes av del av en kantkedja med sand innanför (fig 14). Likaså syntes A14 som en s.k. ekergrav med endast en kantkedja och en eker som löpte in mot anläggningens centrum (utanför schaktet).

Av de tolv påträffade stolphålen är det endast A25 som bedöms vara av förhistorisk karaktär (fig 11). Man kan dock inte utesluta att det rör sig om en urnegrav. Stolphålen A16-18 låg på rad utmed en framschaktad grusgång/väg och har sannolikt utgjort en begränsning till vägen i form av ett staket (fig 9). Stolphål A19 hör troligen till trädgårdsanläggningen A20 (fig 9).

A20 syntes i botten av schakt 12 som en cirkelformad färgning. Delar av denna färgning undersöktes och kunde då tolkas som en ränna, möjligen ett planteringsdike. Anläggningen tolkades kunna vara spår efter en berså eller en liknande trädgårdsanläggning (fig 9).

Totalt hittades sex recenta sopgropar där majoriteten fanns väster om den stora skolbyggnaden.

Majoriteten av de anläggningar som bedömdes vara av senare datum påträffades alltså framförallt på den västra delen av området, även om enstaka sopgropar fanns inom fornlämning Västerhaninge 201:2.

Diskussion

Idag utgörs terrängen öster om fritidsgården av glest tallbeväxt mark och väster om byggnaden av en gräsmatta, utöver övriga nämnda byggnader, asfalterad yta samt infartsparkering (fig 15 och 16). Ett antal anläggningar har nu pekats ut som möjliga gravar synliga ovan

Fig 15. Asfalterad basketplan, foto Arkeologistik.

Fig 16. Infartsparkering, foto Arkeologistik.

mark (A1, 2, 5, 13, 27-30). Dessa är mycket subtila men utifrån en sammantagen bild av gravfältskartans innehåll, anläggningar som framkommit vid nu aktuell schaktning samt utifrån erfarenheter av tidigare undersökta anläggningar inom delar av gravfältet görs ändå bedömningen att det rör sig om gravar. Det arkeologiska resultatet indikerar således att det trots avsaknad av många överbyggnader ändå finns kvar ett stort antal hela och skadade anläggningar inom området.

Gravfältskartan från 1854 indikerade att gravfältets utbredning var större än den i FMIS redovisade gränsen. Kartan bedöms vara adekvat då åtminstone tre nu utpekade anläggningar har kunnat identifieras på densamma (A1, 2, 5). Utifrån resultatet från den aktuella förundersökningen presenteras därför nu en ny utbredning (bil 1). Inga schakt kunde grävas under infartsparkeringen i sydväst, inte heller på ytan direkt öster om fritidsgården (pga bilar och asfalterad yta) så man kan inte utesluta att anläggningar finns även där.

Referenser

Elfstrand, B. 1987. *Några nyupptäckta gravar vid Åbygravfältet.* Fornlämning 201 b, Åby. Rapport UV 1987:12. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer.

Lloyd-Smith, L., Nordström, K., Larsson, A-C. & Rundkvist, M. 2002. *Tempelvägen.* Rapport från Arkeologikonsult 2002:2. Delundersökning av Åbygravfältet i Västerhaninge. Arkeologisk slutundersökning av del av Åbygravfältet, fastigheten Åby 1:192, RAÄ 201, Västerhaninge sn, Södermanland. Rapport från Arkeologikonsult 2002:2.

Moberg, C-A. 1953. Gravfynd med järnskärar från Västerhaninge. I *Fornvännen* 1953, sid 321-325.

Upmark, G. 1869 (1977). Fornlemningar i Sotholms Härad. *Haningebygden* Nr 13.

Wikborg, J. 1998a. *Arkeologisk förundersökning inom fastigheten Åby 1:192, Västerhaninge socken, Södermanland.* Arkeologikonsult AB, rapport 1998:2.

Wikborg, J. 1998b. *Särskild arkeologisk utredning inom fastigheten Åby 1:192, Västerhaninge socken, Haninge kommun.* Arkeologikonsult AB, rapport 1998:1.

Äijä, K. 1985. *Arkeologisk undersökning,* Undersökningsplats: Sö, Västerhaninge, Åby fornl 201 b. Undersökningsverksamheten, Riksantikvarieämbetet.

Äijä, K. 1985. *Åbygravfältet.* Rapport UV 1987:11. Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar.

Arkiv

Fornminnesregistret (FMIS), Riksantikvarieämbetet

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Lantmäteriet

Akt LMS A120-50:1 Stockholms län, Västerhaninge socken, Åby nr 1, Geometrisk avmätning 1699

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

Akt J133-10i1g53 Ekonomiska kartan, blad Västerhaninge, 1951

Akt J112-67-5 Häradsekonomiska kartan 1901-06

RAÄ Ritningsregister ATA

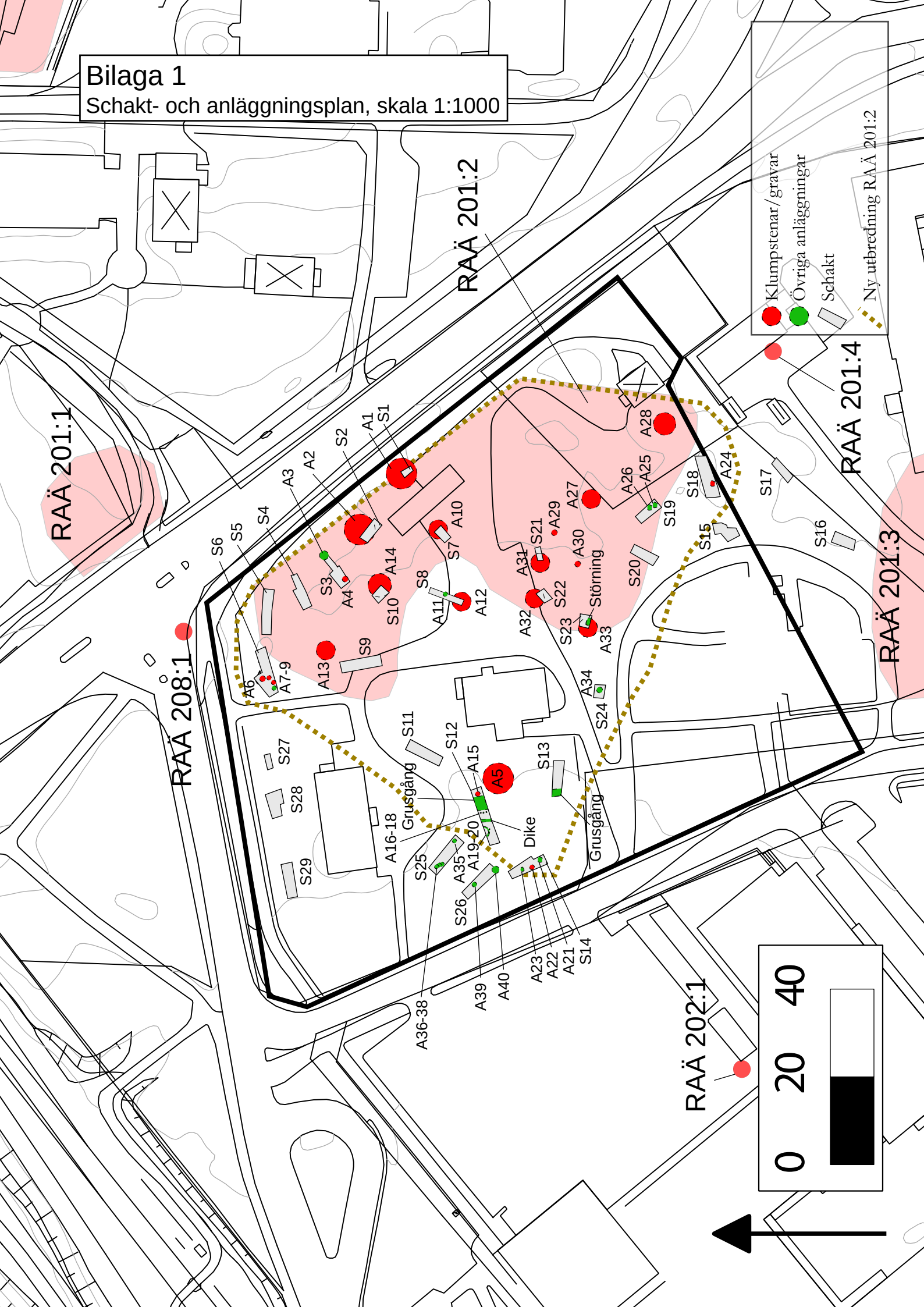
Akt nr Sö 3514 Fornlämningskartan Åby 1854

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	<i>43112-30893-2015</i>
Beslutsdatum	<i>2015-10-16</i>
Arkeologistik, projektnummer	<i>AL 2015.33</i>
Landskap	<i>Södermanland</i>
Kommun	<i>Haninge</i>
Socken	<i>Västerhaninge</i>
Fastighet	<i>Åby 1:31, 1:140 och del av Ribby 1:421</i>
Fornlämning	<i>RAÄ Västerhaninge 201:2</i>
Uppdragsgivare	<i>Haninge kommun</i>
Typ av undersökning	<i>Arkeologisk utredning etapp 1 och 2, ark förund</i>
Fältarbete	<i>10-13 november 2015</i>
Personal	<i>Göran Wertwein, Kjell Andersson</i>
Koord.system:	<i>Sweref 99 TM</i>
Arkivmaterial	<i>Inget arkivmaterial föreligger utöver denna rapport</i>
Fynd	<i>Inga fynd påträffades</i>

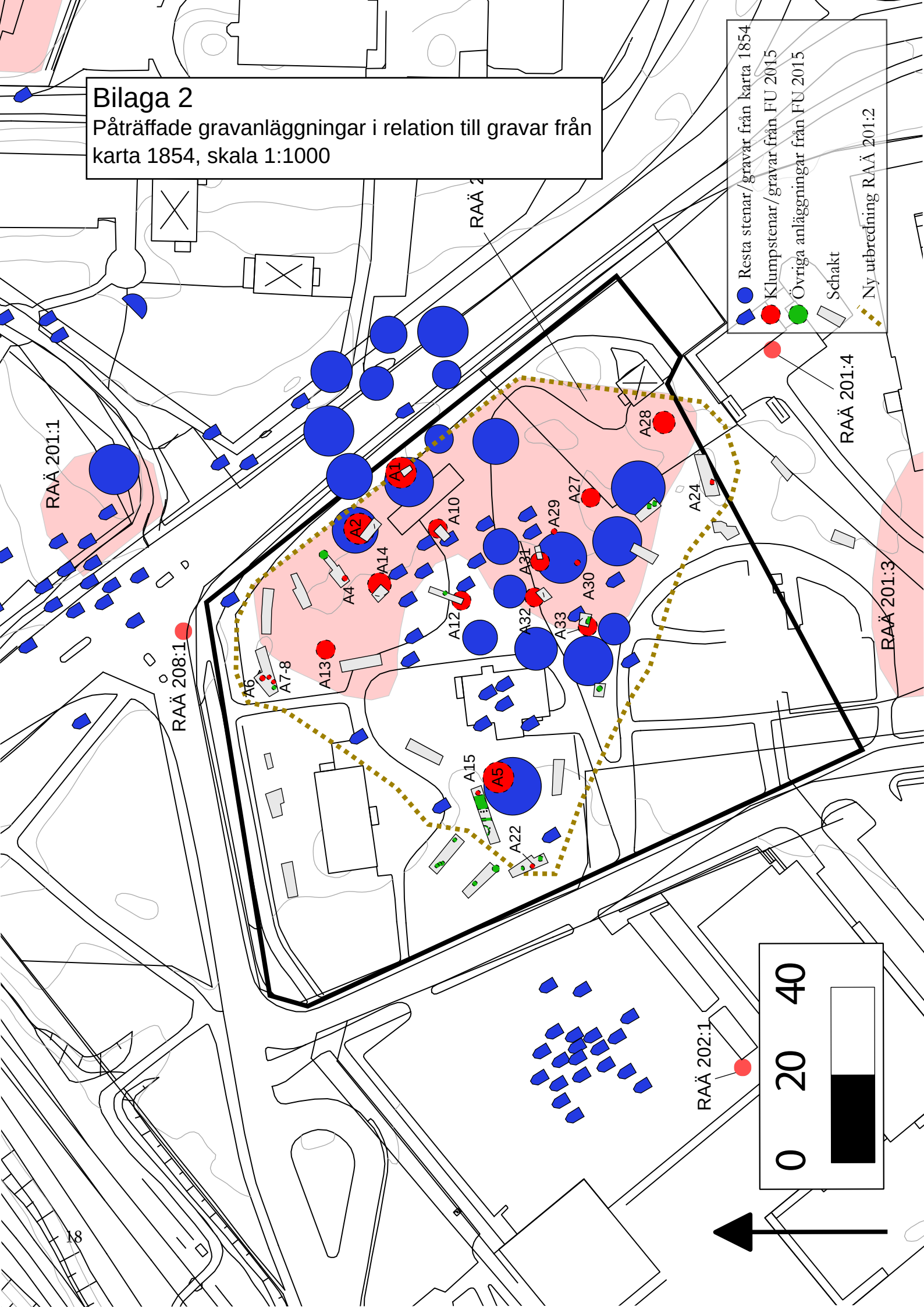
Bilaga 1

Schakt- och anläggningsplan, skala 1:1000

Bilaga 2

Påträffade gravanläggningar i relation till gravar från karta 1854, skala 1:1000

Bilaga 3

Schakttabell

Schakt	Storlek m	Djup m	Innehåll	Anl	Fynd
1	2,5 x 1,4	0,1	(NNV-SSO) Torv 0,1 m tjockt, därunder sand och enstaka stenar. Vid rensning framkom ett sotfärgat lager intill stenar i schaktets norra del. Vid rensningen påträffades recenta fynd i fyllningen.	A1	planglas, tegel rödgods
2	5 x 2	0,3	(NV-SO) Grävdes utmed kanten på A2. Fyllning av blandat påfört material i form av grå grusig sand, orange grusig sand och mörkbrun myllig sand med inslag av recenta fynd (ca 0,25-0,3 m tjockt). I östra delen framkom en äldre schaktkant mot botten. Detta visar att graven delvis har schaktats bort tidigare. I schaktväggen mot A2 och i schaktets södra del framkom rester av en stenpackning (på ca 0,2 m djup) av 0,15-0,25 m stora stenar. Botten utgjordes av gulbrun sand.	A2	tegel, planglas, flintgods
3	8 x 1,5-2,5	0,2-0,3	(NO-SV) Fyllning av blandade massor av grå grusig sand, gul morän och mörkbrun myllig sand, ca 0,2 m tjockt. Botten av gulbrun sand. I östra kanten påträffades en sopgrop A3 och i västra kanten en grav A4.	A3, A4	
4	8 x 1,5-2	0,25-0,3	(NO-SV) Fyllning av brun myllig sand, ca 0,2 m tjockt (ploglager?). I nordöstra delen fanns påförd grå grusig sand, ca 0,1 m tjockt. Botten av gulbrun sand. I fyllningen förekom enstaka recenta fynd.		tegel
5	10 x 2-2,5	0,2-0,3	(V-O) Fyllning av mörkbrun myllig sand, ca 0,2 m tjockt med enstaka recenta fynd (ploglager?). Botten av gulbrun sand.		tegel
6	11 x 2-4	0,3-0,4	(V-O) Fyllning i östra delen av storgrusig sand och botten av gulbrun sand. Fyllningen i resterande del av schaktet var gulbrun (påförd) sand, ca 0,05-0,1 m tjockt ovan mörkbrun något myllig sand, ca 0,05-0,2 m tjockt med inslag av recenta fynd (ploglager?). Botten av gulbrun till beige sand. I schaktets botten påträffades flera anläggningar.	A6-A9	tegel, planglas
7	5,5 x 2-2,5	0,2-0,3	(NO-SV) Fyllning av påfört grus, 0,2 m tjockt. Därunder fanns mörkbrun sand, ca 0,1 m tjockt. Botten av gulbrun sand. Botten kunde endast nås i schaktets östra del pga mycket tät rotmatta under vilken en stenpackning av 0,2 m stora stenar tog vid. Stenpackningen, som ej grävdes igenom, bedömdes som en grav.	A10	
8	8 x 1,5	0,2-0,3	(NO-SV) Fyllning av moig påförd sand, ca 0,2 m tjockt. Därunder vidtog gråbrun sand, ca 0,1 m tjockt. Botten av gulbrun sand. I den gråbruna sanden förekom enstaka recenta fynd. I schaktets centrala del framkom en sopgrop (A11) och i schaktets SV del påträffades en grav (A12). Ingen av anläggningarna schaktades fram i sin helhet.	A11, A12	tegel, planglas

9	9 x 2,5	0,3	(N-S) Fyllning av grå påförd grovsand/grus i norra delen, ca 0,1 m tjockt. I södra delen fanns mörkbrun myllig sand, ca 0,1 m tjockt. Därunder vidtog gulbrun sand. Ytan förefaller vara avbanad och utfylld.	
10	3 x 2,5	0,1-0,2	(NV-SO) Fyllning av mörkbrun myllig sand. Botten av gulbrun sand. I schaktet påträffades en grav (A14). Denna grävdes ej fram i sin helhet.	A14
11	8,5 x 2-2,5	0,5-0,55	(NNO-SSV) Fyllning av mörkbrun sandig mylla, ca 0,5 m tjockt med recenta fynd. Botten av gulbrun sand.	tegel, fajans, yngre rödgods, porslin, stengods (höganästyp), puderdosa (Cu-legering med spegel i locket), flintgods (Gustavsberg)
12	13 x 2,5	0,3-0,4	(VSV-ONO) Fyllning av gråbrun myllig påförd sand, ca 0,1 m tjockt, ovan gulbrun sand i schaktets östra del. En trädgårdsgång/väg av grus, ca 3 m bred löpte i N-S riktning (samma grusgång som nämns i kapitlet <i>Arkivsökning</i>). Denna var ca 0,2 m tjock. Under gången fanns gråbrun myllig sand, ca 0,05-0,1 m tjockt ovan gulbrun moig sand med spridda småstenar varav några skörbrända/skärviga (kulturlager? dock provgrävt utan fynd). I schaktets östra kant påträffades vad som tolkades kunn vara rest efter rest sten (A15). Utmed gången påträffades A16-A18 vilka troligen utgör lämningar efter ett staket intill vägen. I östra delen av schaktet påträffades vad som tolkades vara ett stolphål samt en trädgårdsanläggning (A19-A20).	A15-A20
13	8 x 2-2,5	0,2-0,4	(V-O) Fyllning av påförd lera, 0,15 m tjockt, ovan gråspräcklig påförd sand, ca 0,1 m tjockt. Därunder vidtog brun myllig sand, ca 0,1 m tjockt. Botten av gulbrun sand. I schaktets västra del påträffades den grusgång som nämns i S12. I schaktets centrala del framkom en större nedgrävning, troligen V/A som löpte diagonalt mot SV varför schaktningen avbröts. Recenta fynd fanns i den påförda sanden.	tegel, cementplattor
14	9 x 2-3	0,4	(NNV-SSO) Fyllning av mörkbrun sandig mylla med rikligt av recenta fynd. Botten av gul finsand. Tre anläggningar påträffades varav två var recenta.	A21-A23 tegel, flintgods, rödgods, djurben mm
15	5 x 2,5-5	0,2-0,6	(NO-SV) Ytan delvis urschaktad och delvis påförd sand- och stenmassor (och betong). De påförda massorna utgör troligen ett bärlager till parkeringsplatsen i väster. I östra kanten fanns en nedgrävning med lerfyllning, troligen till en rörledning som ev leder till en synlig brunn ca 9 m söder om schaktet. Delar av gulbrun sand framkom i det ofullständigt grävda schaktets centrala del.	

16	5 x 2-2,5	0,35	(NO-SV) Fyllning av gråbrun något myllig sand. Mot botten fanns gulbrun sand. I fyllningen förekom enstaka större stenar, 0,1-0,15 m stora.	
17	8 x 1,5	0,4	(NNO-SSV) Fyllning av påförda blandade massor av grusig lera med inslag av recenta fynd, ca 0,35 m tjockt. I schaktet fanns en större nedgrävning med mörk jord och sten tvärs över schaktet, möjligen en rörledning. På sidorna av denna fanns "steril" beige grovsand. Ytan tolkades vara avbanad och utfylld.	tegel, betong
18	9 x 2,5	0,2-0,3	(ONO-VSV) Fyllning av gråbrun något myllig sand. Botten av gulbrun sand. I schaktets västra del framkom A24.	A24
19	6 x 2,5	0,3	(NV-SO) Fyllningen var från SO, 0-4 meter av mörkbrun något myllig sand, ca 0,25 m tjockt, därunder gulbrun sand. I schaktets NV del 4-6 meter fanns påförd grå/svartfläckig sand i en nedgrävning av okänt djup. I schaktets SO-del framkom två anläggningar (A25-A26).	A25-A26
20	6 x 2,5	0,4-0,5	(N-S) Fyllning av lera, ca 0,1 m tjockt, ovan gul sand, ca 0,15 m tjockt. Därunder vidtog gråbrun sand, ca 0,15 m tjockt med recenta fynd. Botten av rödbrun "steril" sand. Ytan är avbanad och samtliga lager påförda. Inget ursprungligt lager finns således bevarat.	aluminiumburk, taktegel, flintgods, djurben
21	3 x 1,5	0,1	(V-O) Fyllning av grå myllig sand. Botten av gulbrun sand. I schaktets västra del framkom en stensättning (A31). Anläggningen schaktades inte fram i sin helhet.	A31
22	3 x 2,5	0,35	(NO-SV) Fyllning av grus, ca 0,05-0,1 m tjockt, med recenta fynd ovan brunsvart sand (också med recenta fynd). Under detta framkom gulbrun sand samt en stensättning (A32)	A32 kakel, tegel, glas
23	3 x 2,5	0,3-0,4	(V-O) Fyllning av blandade lösa massor av huvudsakligen sand, ca 0,3 m tjockt. Botten av gulbrun sand. I schaktets södra del fanns en nedgrävning med en fyllning av gråbrun sand och delar av betong. I schaktets norra del framkom delar av en kantkedja till en stensättning (A33).	A33 betong
24	3 x 2,5	0,5	(O-V) Påförda lösa massor av huvudsakligen sand. Botten av rödbrun sand. Centralt i schaktet på ca 0,3 m djup framkom ett sentida stolphål med bevarad stolpe (A34). I schaktets västra del framkom en större nedgrävning, troligen ett rörschakt vilket sannolikt leder till en brunn strax väster om skolbyggnadens SV hörn.	A34

25	9 x 2-2,5	0,4-0,45	(NV-SO) Fyllning av mörkbrun myllig sand med inslag av kol och recenta fynd, ca 0,3 m tjockt (ploglager?). Botten av grov gul sand. I schaktet framkom fyra moderna stolphål.	A35-A38 tegel, flintgods, kakel, planglas
26	9 x 2,5	0,2-0,3	(NV-SO) Fyllning av mörkbrun myllig sand med enstaka inslag av recenta fynd. Botten av grov gul sand. I schaktet framkom ett modernt stolphål (A39) samt en sopgrop (A40).	A30-A40 tegel, flintgods, rödgods
27	3,5 x 1,5	0,6	(V-O) Fyllning av påförda massor av sand med inslag av recenta fynd, ca 0,4 m tjockt. Botten av "steril" gulbeige grovsand. I schaktets västra kant framkom en större nedgrävning, troligen en rörledning.	tegel, flintgods
28	6 x 2,5-4	0,45	(V-O) Fyllning av påförda massor av mörkbrun mo/sand med inslag av recenta fynd, ca 0,35 m tjockt. Botten av gulbrun "steril" grovsand. I schaktets sydöstra del fanns en större lerfylld nedgrävning, troligen för en tank.	tegel, flintgods
29	8 x 2,5	0,4	(V-O) Fyllning av blandade och skiktade påförda massor. Under torven fanns ett mörkbrunt lerinblandat mylligt sandlager med recenta fynd, ca 0,1 m tjockt. Därunder fanns ett mylligt mörkbrunt sandlager, ca 0,15 m tjockt med recenta fynd. Botten av gulbrun "steril" sand. Området avbanat och återfyllt.	tegel, flintgods

Bilaga 4

Anläggningstabell

Anl	Typ	Schakt	Storlek m	Höjd/djup	Beskrivning	Fynd
1	Grav	1	6 x 6	0,2	Stensättning. Övertorvad och beväxt med en tall i norra delen. Ett schakt grävdes inom anläggningen för att säkerställa att det rörde sig om en grav. Det kunde påvisas ett sotfärgat sandlager intill stenar i schaktet varför bedömningen gjordes att det rör sig om en grav. Dessutom kan anläggningen identifieras på en gravfältskarta från 1854. Inte undersökt mer än schaktning och rensning.	
2	Grav	2	7 x 3,5	0,3	Stensättning. Skadad, ursprungligen rund? I nordvästra kanten växer en tall, övertorvad. Västra delen verkar vara bortschaktad men ett schakt grävdes på denna del och rester efter en stenpackning kunde påvisas på den skadade delen. Anläggningen kunde identifieras på en gravfältskarta från 1854. Inte undersökt mer än schaktning och rensning.	
3	Sopgrop	3	1,5 x 1,5		Framkom i nordöstra delen av schaktet. Ej framschaktad i sin helhet. I gropen förekom rikligt med 0,1-0,2 m stora stenar samt reenta fynd. Ytligt i gropen påträffades ett mynt (1 öre 1934, nickel). Inga fynd tillvaratogs. Endast delvis undersökt.	tegelstenar, taktegel, buteljglas, flintgods, djurben, mynt
4	Grav	3	0,6		(Urne-)brandgrop? Syntes som en samling 0,15-0,35 m stora stenar med en fyllning av sotig sand. Ej undersökt.	
5	Grav		5 x 5	0,4	Stensättning. Övertorvad och beväxt med flera små träd (bl.a. lönn) centralt. Anläggningen kunde identifieras på en gravfältskarta från 1854. Ej undersökt.	
6	Grav	6	1,4 x 1,4		Stensättning, rest av. Framträdde mot den ljusa bottensanden som en sotflammig yta med spridda stenar (rest av stenpackning), ca 0,1-0,2 m stora. I södra delen fanns en flat sten (locksten?). I södra kanten fanns en tegelsten och i ytan fanns tegelbitar och ett obränt ben. Ej undersökt.	
7	Grav	6	0,45 x 0,35		Rest sten? (plats för). Framträdde som en mörk, något sotig, fläck med tydlig begränsning gentemot den ljusa bottensanden. Man kan dock inte utesluta att det rör sig om ett stolphål. Ej undersökt.	

8	Grav	6	0,4 x 0,35		Rest sten? (plats för). Framträdde som en mörk, något sotig, fläck med tydlig begränsning gentemot den ljusa bottensanden. Man kan dock inte utesluta att det rör sig om ett stolphål. Ej undersökt.	
9	Stolphål	6	0,2 x 0,2		Framträdde som en mörkbrun, något sotig, fläck med tydlig begränsning mot den ljusa bottensanden. Ej undersökt.	
10	Grav	7	2,5 x 2,5		Fortsätter vidare utanför schaktet varför formen är oklar. Framkom vid schaktning och syntes som en stenpackning av 0,2 m stora stenar. Ej undersökt.	
11	Sopgrop	8			Ej framschaktad i sin helhet varför storlek/utbredning ej fastställd. Innehöll stenar och recenta fynd samt murbruk/puts. Ej undersökt.	
12	Grav	8			Ej framschaktad i sin helhet varför storlek/utbredning ej fastställd. Stenpackning av 0,15-0,25 m stora stenar. Möjligen skadad i norra kanten där relativt många recenta fynd påträffades (tegel, buteljglas och murbruk/puts) i ett grått sandlager en bit ner i bottensanden. Ej undersökt.	
13	Grav		4 x 4	0,1	Övertorvad. Framträder som en svag förhöjning i gräsmattan. Ej schaktad.	
14	Grav	10			Ekergrav, rund. Ej framschaktad i sin helhet varför det är oklar storlek. Endast nordvästra kanten framschaktad. Syntes som en kantkedja av 0,1-0,15 m stora stenar varifrån en "eker" av stenar med samma stenstorlek sträckte sig in mot anläggningens centrum (dock utanför schaktet). I övrigt utgjordes fyllningen av sand. Ej undersökt.	
15	Grav	12	0,65		Rest sten/fundament? Men kan även vara en urnegrop? Rundad med två större stenar (0,35m stora) och ett flertal mindre (0,05 - 0,1 m stora) stenar synliga i ytan. Fyllningen utgjordes av moig sand mot den omgivande gulbrun sand. Ej undersökt.	
16-18	Stolphål	12	0,2-0,25 x 0,25-0,3		Tydligt avgränsade färgningar på rad i sanden. Dessa löper parallellt med en grusgång som finns redovisad på historiska kartor. Sannolikt hör stolphålen samman med grusgången i form av staket eller hägnad av något slag. Ej undersökt.	
19	Stolphål	12	0,25		Fyllning av brunsvart myllig sand med grus och tegel. Ligger i anslutning till en berså (A20) och kan höra till detta. Sentida. Ej undersökt.	tegel

20	Trädgårdsanläggning	12	2,7 x 1		Framkom som en cirkelformad ränna med en fyllning av brunsvart myllig sand. Rikligt med rötter. Rännan är ca 0,3 m bred. Innanför cirkeln fanns enstaka tegel och flintgods. Anläggningen fortsätter vidare mot norr utanför schaktet. Delvis undersökt ränna.	tegel, flintgods
21	Sopgrop	14	1,2 x 1,2		Ej framschaktad i sin helhet och fortsätter vidare utanför schaktet. Rikligt med recenta fynd i den gråbruna fyllningens yta. Ej undersökt.	tegel, spik, porslin
22	Grav	14	0,6 x 0,6		Rest sten/fundament? Framträdde som en gråbrun fyllning i anslutning till stenar mot den gula bottensanden. Fyllning av gråbrun finsand. Skodd med minst två 0,2-0,3 m stora stenar. Djup 0,15 m med en svagt skålad botten. Delundersökt. Ovan anläggningen fanns ett lager av mörkbrun något myllig sand och recenta fynd.	
23	Sopgrop	14	0,9 x 0,8		Fyllning av mörkbrun sandig mylla med recenta fynd. Ej undersökt.	buteljglas, porslin, tegel
24	Grav	18	1,2 x 0,5		Stensättning? Rektangulär ansamling med 0,1-0,4 m stora stenar. Fyllning av sand. Ej undersökt.	
25	Stolphål	19	0,3 x 0,3		Sex st 0,08-0,14 m stora kantiga stenar i ytan. Anläggning av förhistorisk typ. Man kan dock inte utesluta att det rör sig om en urnegrav. Ej undersökt.	
26	Sopgrop	19	0,7 x 0,5		Enstaka stenar, taktegel och buteljglas synliga i ytan. Sentida. Ej undersökt	
27	Grav		4 x 4	0,1	Stensättning? Svag förhöjning syns i vegetationen, Övertorvad. Ej undersökt.	
28	Grav		6 x 6	0,15	Stensättning? Svag förhöjning syns i vegetationen, Övertorvad. Ej undersökt.	
29	Grav		0,45 x 0,4	0,25	Klumpsten. Kan markera grav, ngt löst liggande. Ej undersökt.	
30	Grav		0,55 x 0,45	0,1	Klumpsten. Kan markera grav. Ej undersökt.	
31	Grav	21			Stensättning. Ej framschaktad i sin helhet varför storlek/utbredning ej fastställd. Fortsätter vidare utanför schakt (endast östra delen rensad). Syntes som en stenpackning av tätt lagda 0,1-0,2 m stora kantiga och runda stenar. Möjlig kantkedja av 0,2-0,25 m stora stenar. Ej undersökt.	

32	Grav	22			Stensättning. Ej framschaktad i sin helhet varför det är oklar storlek. Fortsätter vidare utanför schakt. Framkom under påförda lager. Endast en del av södra delen framrensad/schaktad. Syntes som en stenpackning av tätt lagda 0,1-0,2 m stora kantiga och runda stenar. Möjlig kantkedja av 0,2-0,25 m stora stenar. Ej undersökt.	
33	Grav	23			Stensättning. Rest av, i form av del av kantkedja av 0,2-0,3 m stora rundade stenar (5 synliga i schaktet men kantkedjan fortsätter sannolikt mo NV utanför schaktet). Söder om kantkedjan finns en störning i form av en nedgrävning av bl.a. betong. Ej undersökt.	
34	Stolphål	24	0,4 x 0,4	0,2	I södra delen fanns en skoning av tre 0,1 m stora stenar. Centralt i anläggningen fanns rester efter en trästolpe kvar. Sentida. Bortschaktad.	
35	Stolphål	25	0,26 x 0,22		Rektangulärt, fyllning av mörk myllig sand, sentida.	
36	Stolphål	25	0,2 x 0,17		Fyllning av gråbrun sand med ljusgrå fläckar, sentida.	
37	Stolphål	25	0,2 x 0,2		Som A36, sentida.	
38	Stolphål	25	0,2 x 0,2		Som A36, sentida.	
39	Stolphål	26	0,5 x 0,5	0,4	Fylld med 0,1-0,25 m stora stenar. Tydlig nedgrävning med minst 15 skoningsstenar. I botten fanns rester efter trästolpen kvar vilket ger en modern datering. Den moderna dateringen baseras på att träet var obränt och att organiskt material förmultnar snabbt i väl-dränerad sand. Undersökt.	
40	Sopgrop	26	1,2 x 1,2		Ej framschaktad vilket gör att anläggningen kan vara större. Rikligt med tegel, bruk och betong samt 0,2-0,3 m stora stenar och sot i ytan. Ej undersökt.	tegel, betong, bruk